Valiokunnan lausunto YmVL 18/2026 vp─ VNS 3/2026 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030 (VNS 3/2026 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 22.5.2026.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- budjettineuvos Niina Huotari, valtiovarainministeriö
- suunnittelupäällikkö Timo Jaakkola, ympäristöministeriö
- johtava asiantuntija Mikko Friipyöli, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Laura Hassi, Suomen Kuntaliitto
- asiantuntija Sampo Seppänen, Energiateollisuus ry
- johtaja, asuminen ja lakiasiat Aija Tasa, Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry
- toimitusjohtaja Aleksi Randell, Rakennusteollisuus RT ry
- ympäristöpäällikkö Antti Heikkinen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- maa- ja metsätalousministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Metsähallitus
- Suomen ilmastopaneeli
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Suomen Kiinteistöliitto ry
- WWF Suomi

Valmis
5.0

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Ympäristöministeriön hallinnonalan menokehys on noin 0,4 prosenttia hallinnonalojen kokonaiskehyksestä. Budjettitalouden määrärahojen kokonaistaso on 421 milj. euroa vuonna 2027 ja 359 milj. euroa vuonna 2030. Hallinnonalan määrärahat laskevat 62,5 milj. euroa (15 prosenttia) kehyskaudella 2027—2030. Pääluokkaan on kohdennettu 1,1 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys. Vähennys on 0,2 milj. euroa vuonna 2027, ja se nousee 2,4 milj. euroon vuonna 2030, kun huomioidaan myös Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin ympäristöministeriön pääluokassa kohdentuva vähennys.

Valiokunta toteaa, että määrärahojen väheneminen on haaste hallinnonalalle. Tilanne on kuitenkin ymmärrettävä, sillä valtiontalouden tilanne on edelleen vaikea ja valtionhallinnon toimintamenoihin kohdistuvia sopeutustoimia on välttämätöntä jatkaa. Lisäksi talouden toipuminen viivästyy Lähi-idän kriisin seurauksena. BKT:n kasvu jää 0,6 prosenttiin vuonna 2026, ja kasvun arvioidaan kiihtyvän 1,7 prosenttiin vuosina 2027—2028. Työllisyyden kasvun ja työttömyyden laskun odotetaan käynnistyvän vasta vuonna 2027. Velka nousi yli 88 prosentin suhteessa BKT:hen viime vuonna ja nousee yli 91 prosenttiin tänä vuonna. Velkasuhteen kasvu jatkuu koko ennustejakson ajan, ja vuonna 2030 velkasuhde on jo yli 99 prosenttia. Julkisen talouden kestävyysvaje on noin 3 prosenttia suhteessa BKT:hen eli noin 9,5 miljardia euroa vuoden 2030 tasolla.

Valtiontalouden vaikea tilanne huomioon ottaen on hyvä, että panostus ympäristön- ja luonnonsuojeluun säilyy kehyskaudella suunnilleen aiemmalla tasolla. Luonnonsuojelun määrärahoja suunnataan edelleen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan (METSO) ja Helmi-elinympäristöohjelman toteutukseen sekä EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteisiin. Valiokunta korostaa, että valtion maiden lisäksi yksityisillä mailla toteutettavan vapaaehtoisen luonnonhoidon, suojelun ja ennallistamisen riittävä rahoitus tulisi turvata pitkäjänteisesti. Rahoituksen ennakoitavuus ja luotettavuus vahvistavat maanomistajien luottamusta politiikkatoimiin ja edistävät osallistumista vapaaehtoisiin ohjelmiin.

Valiokunta nostaa esiin, että Metsähallituksen Luontopalvelut vastaa Helmi-ohjelman toimenpiteiden toteuttamisesta luonnonsuojelualueilla. Tavoitteena on ennallistaa ja hoitaa elinympäristöjä valmistautuen samalla toteuttamaan EU:n ennallistamisasetuksen kansalliset tavoitteet. Nykyisellä rahoituskehyksellä pystytään toteuttamaan kuitenkin vain osa vuoden 2030 tavoitteen edellyttämistä toimista, joten tarvetta lisärahoitukselle olisi. Haasteellista on myös Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion omistamien kulttuurihistoriallisesti tärkeiden kohteiden hoito. Raaseporin rauniolinnan, Kuusiston linnanraunioiden ja Vallisaaren linnoituksen suojeluarvojen säilyttäminen ja turvallinen yleisökäyttö edellyttävät 2,75 milj. euron vuosittaista rahoitusta. Metsähallitus on aloittanut neuvottelut Vallisaaren omistuksesta luopumiseksi.

Erityisesti toimintamenomäärärahojen osalta lisäsäästöt vaikuttavat ympäristöhallinnon kykyyn tehdä laadukasta ja tietoon perustuvaa lainsäädännön valmistelua, toimeenpanoa sekä

vaikuttavuuden seurantaa. Valiokunta toteaa vielä, että ympäristöalan tutkimuskeskuksen kuten Suomen ympäristökeskuksen toiminnan kokonaisrahoituksesta vain noin 40 prosenttia on valtion budjetissa myönnettyä toimintamenomäärärahaa ja noin 60 prosenttia on ulkopuolista rahoitusta, josta pääosa kohdentuu tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Koska yhteisrahoitteisten hankkeitten omarahoitusosuudet katetaan toimintamenomomentilta, on toimintamenorahoituksen pienuus muodostunut pullonkaulaksi sille, että ulkopuolista rahoitusta voitaisiin riittävästi hyödyntää T&K-tehtävien hoitamiseen. Kun valtio joutuu pienentämään toimintamenomäärärahaa säästösyistä, heikkenevät edellytykset kotiuttaa EU-rahoitusta. EU:n jakaman T&K-rahoituksen kotiuttamisessa omarahoituksen suhde myönnettävään rahoitukseen on erittäin edullinen, sillä käytännössä EU:lta saadaan yhden euron omarahoitusosuudella neljä euroa.

Luonnonsuojelun määrärahaa on ympäristöministeriön hallinnonalalla noin 100 milj. euroa vuodessa kehyskauden aikana. Itämeren ja vesien suojelussa jatketaan vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmien toimeenpanoa ja panostetaan erityisesti Saaristomeren tilan parantamiseen. Vesiensuojeluun suunnataan kaikkiaan noin 11,6—12,2 milj. euroa vuodessa kehyskaudella. Vesien tilan parantamisen Ahti-ohjelman tavoitteena on saada vuosina 2023—2027 ravinnekuormitus kuriin, maan rakenne kuntoon, haitta-aineet hallintaan, resurssit talteen ja käyttöön sekä ennallistaa Saaristomeren tilaa parantamalla alueen ravinteiden kierrätystä ja vähentämällä ravinteiden kuormitusta mereen.

Hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää edistävät määrärahat

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät hiilineutraaliutta edistävät määrärahat on jaettu vihreän siirtymän osalta edellisten vuosien tapaan keskeisiin teemakokonaisuuksiin. Yhteensä julkisen talouden suunnitelmassa hiilineutraaliuteen liittyviä tavoitteita edistetään noin 2,1 mrd. eurolla vuonna 2027, määrärahatason alentuessa noin 1,6 mrd. euroon vuonna 2030. Valtaosin määrärahat ovat työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla. Hiilineutraaliutta edistävien määrärahojen tason alenemiseen kehyskaudella vaikuttaa voimakkaimmin työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa uusiutuva energia ja energiatehokkuus -teeman määrärahojen väheneminen. Taustalla on keväällä 2022 päätetyn toimenpidekokonaisuuden maksatusten loppumisen lisäksi uusiutuvan energian tuotantotuen aleneminen, joka johtuu tukioikeutettujen tuotantolaitosyksiköiden poistumisesta tuen piiristä. Vuoden 2027 määrärahatasoa korottavat uusiutuva energia ja energiatehokkuus -kokonaisuuden osalta edelleen kevään 2022 päätökset energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta vahvistavasta toimenpidekokonaisuudesta. Uusiutuva energia ja energiatehokkuus -teeman määrärahat laskevat vuoden 2027 noin 350 milj. euron tasosta noin 44 milj. euroon vuonna 2030.

Valiokunta korostaa, että hiilineutraaliustavoitteella ja vihreän siirtymän tukemisella edistetään ilmaston kannalta välttämätöntä energiamurrosta ja lisäksi luodaan uutta kestävää taloudellista aktiviteettia. Viimeaikaiset geopoliittiset kriisit ovat osoittaneet, että fossiilisista polttoaineista irtaantuminen vahvistaa energiajärjestelmän itsenäisyyttä ja toimintavarmuutta ja lieventää siten energiakriisejä. Valtiontalouden haastavasta tilanteesta huolimatta on siten tärkeää vauhdittaa edelleen investointeja energiamurrokseen. Yhteisöverokannan laskeminen 2 prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin vuoden 2027 alusta lisää myös Suomen houkuttelevuutta investointikohteena ja parantaa siten edellytyksiä puhtaan siirtymän hankkeiden toteuttamiselle tiukassa globaalissa kilpailutilanteessa.

Valiokunnan lausunto YmVL 18/2026 vp

Valiokunta pitää tärkeänä osana energiamurroksen tukemista päätöstä jatkaa ydinvoiman lisärakentamisen edistämistä muun muassa mahdollistamalla pienydinenergialle investointituen ja aloittamalla valmistelun uuden ydinvoiman riskinjakomekanismien tai vastaavien ratkaisujen toteuttamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee lisäksi tukimallin, jolla varmistetaan riittävä energian saatavuus ja toimitusvarmuus myös talvella. Tuella mahdollistetaan muun muassa biokaasukäyttöisten kaasuturbiinien rakentaminen ja bioenergiaa käyttävien sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitosten (CHP-laitosten) käytön jatkuminen pidempään. Valiokunta pitää kannatettavana myös linjausta panostaa biokaasutuotannon vahvistamiseen. Biokaasutuotannon edistäminen tukee osaltaan fossiilisista raaka-aineista irtautumista niin energian kuin lannoitteidenkin tuotannossa. Selvitys biokaasutuotantoa edistävistä toimista käynnistetään kevään 2026 aikana huomioiden taloudelliset reunaehdot.

Valiokunta korostaa tarvetta tarkastella energiajärjestelmää aikaisempaa perusteellisemmin yhtenä kokonaisuutena, jonka osat vaikuttavat toisiinsa. Huomioon on otettava esimerkiksi datakeskusten kasvava rooli. Datakeskusten käyttämästä sähköstä pystytään hyödyntämään merkittävä osa lämpönä, ja niistä on tulossa paikallisesti entistä merkittävämpi puhtaan kaukolämmön tuottaja. Kaukolämpö on toisaalta kriittinen osa energiajärjestelmää. Se tukee sähköjärjestelmän tasapainoa huippukulutustilanteissa, kun taas sähköpohjaisten ja joustamattomien kiinteistökohtaisten lämmitysratkaisujen yleistyminen kiristää sähkötehotilannetta entisestään talven kylmimpinä päivinä. Kaukolämpö on erittäin vähäpäästöistä ja mahdollistaa hukkalämmön, uusiutuvien energialähteiden, lämpöpumppujen ja sähkökattiloiden tehokkaan hyödyntämisen keskitetysti. Hajautettu energiajärjestelmä parantaa osaltaan kokonaiskestävyyttä ja huoltovarmuutta. Tärkeä osa kokonaisuutta onkin myös huoltovarmuus ja päätös jatkaa turpeen varmuusvarastointia vuoteen 2030 saakka kotimaisen ja huoltovarman energian saatavuuden turvaamiseksi eri tilanteissa, mihin osoitetaan 10 milj. euroa.

Kokonaisvaltaisesta näkökulmasta on pidettävä hyvin perusteltuna myös kehysriihen linjausta siitä, että hallitus selvittää toimenpiteitä talousalueen merituulivoiman kiinteistöverotuottojen osittaiseksi hyödyntämiseksi sellaisilla alueilla, joilla tuulivoimaa ei voida tällä hetkellä rakentaa maanpuolustuksellisista syistä. Itäisen Suomen ja Pohjoisen Suomen ohjelmien alueille perustetaan valtion, paikallisten toimijoiden sekä Fingridin yhteiset työryhmät, joiden tehtävänä on tuoda keskeiset julkisen ja yksityisen sektorin toimijat yhteen ylläpitämään yhteistä tilannekuvaa sähkön tulevasta kysynnästä ja tuotannosta alueilla.

Vuonna 2025 voimaan tullut suurten puhtaan siirtymän investointien verohyvitys vähentää verotuloja julkisen talouden suunnitelmassa vuodesta 2028 alkaen. Puhtaan siirtymän investointien tukemista on määrä jatkaa uudella vuodesta 2026 alkaen myönnettävällä verohyvityksellä. Valiokunta pitää tärkeänä, että suurten puhtaan siirtymän investointien verohyvitystä jatketaan. Hyvitys tulee kohdentaa investointeihin, jotka aidosti edistävät vihreää siirtymää ja tukevat ilmastotavoitteiden saavuttamista. Puhtaan siirtymän toteutumiseksi on tärkeää huolehtia siitä, että yritysten investointi- ja toimintaympäristö pysyy kannustavana ja ennustettavana. Houkuttelevan investointiympäristön kannalta on tärkeää, että politiikan pitkän aikavälin tavoitteet luovat ennustettavuutta toimintaympäristön kehityksestä. Olennaista tältä kannalta on sitoutuminen ilmastolain tavoitteisiin sekä aktiiviset toimet investointien vauhdittamiseksi.

Valiokunnan lausunto YmVL 18/2026 vp

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:n vihreän siirtymän dataikkunan mukaan vuoden 2025 aikana valmistuivat ennätykselliset yli 8 miljardin euron investoinnit vihreään siirtymään. Tämän vuoden aikana odotuksissa on noin 4,7 miljardin euron investointien valmistuminen, kun taas vuonna 2027 valmistuvaksi aikataulutetuista investoinneista investointipäätöksiä on tehty jo 7,9 miljardin euron edestä. Jos suunnitellut, mittavat investointisuunnitelmat toteutuvat, kasvavien lupamäärien sujuva eteneminen edellyttää riittäviä resursseja myös ympäristöhallinnossa. Julkisen talouden suunnitelma ei sisällä erillismäärärahoja valtion aluehallinnon uudistamisella tehtävän ympäristölupauudistuksen resurssien turvaamiseen. Valiokunta korostaa tarvetta varmistaa uudistuksen laadukas toimeenpano turvaamalla uudelle valtion lupa- ja valvontavirastolle (LVV) riittävät resurssit. Muun muassa etusijamenettelyn jatkuminen sekä yhteyspisteviranomaistehtävän käyttöönotto edellyttävät lisämäärärahoja. Hallinnonalan resurssitaso on jo lähtökohtaisesti kireä, joten tuottavuussäästöt voivat heikentää asiantuntijatyön ja palvelujen tasoa tai nostaa painetta lupamaksujen korottamiseen.

Vihreän siirtymän hankkeiden osalta kokonaiskestävyystarkastelussa on tärkeää huomioida talousvaikutusten ohella niiden luonto- ja ympäristövaikutukset laajasti, myös luonnonvarojen käytön ja energiankulutuksen kasvun näkökulmasta.

Keskeinen Suomen hiilineutraaliutta edistävä päästöohjauskeino on EU:n yhteinen päästökauppajärjestelmä, joka samalla kerryttää valtiolle päästökauppatuloja. Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy myös EU:n laajuisen polttoaineiden jakelijoiden päästökaupan käynnistyminen vuonna 2028.

Valiokunta viitaten Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta antamaansa mietintöön (YmVM 5/2026 vp — VNS 9/2025 vp) toistaa, että maankäyttösektorin muuttuminen päästölähteeksi sisältää riskin siitä, että maankäyttösektorin vaje kaudelta 2021—2025 siirtyy katettavaksi kalliimmin keinoin taakanjakosektorille. Maankäyttösektorin päästövähennysten kattamista taakanjakosektorin toimin ei ole pidetty taloudellisesti kannattavana eikä edes käytännössä mahdollisena. Taakanjakosektorin päästövähennysvelvoitteiden tulevaisuus on kaiken kaikkiaan epävarma. Vuosien 2026—2030 kiintiöt vahvistetaan vasta myöhemmin, sillä ne perustuvat vuosien 2021—2023 toteutuneisiin päästöihin. Myös muilla mailla on haasteita maankäyttösektorin tavoitteiden saavuttamisessa. EU:n tasolla käydäänkin keskustelua maankäyttösektorin muuttuneen tilanteen huomioon ottamisesta. Valiokunta huomauttaa, että epävarmuudesta huolimatta on sekä todennäköisesti lisääntyvää rahoitustarvetta uusille nieluja kasvattaville toimille maankäyttösektorilla että päästövähennystoimien tarvetta taakanjakosektorilla.

Kuntien toiminnassa on paikallisella tasolla mahdollista edistää biodiversiteettitoimia kustannustehokkaasti ja sosiaalista kestävyyttä lisäävillä tavoilla. Tätä työtä tulisi tukea seudullisella ja alueellisella yhteistyöllä. Kuntien päästövähennystavoitteiden kannalta niiden alueen liikenne on usein suurin päästölähde. Kuntien mahdollisuudet vaikuttaa liikenteen päästöihin ovat kuitenkin rajalliset ja riippuvaisia valtion ilmasto- ja liikennepolitiikasta. Jatkossakin tarvitaan siten ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi myös valtion johdonmukaisia toimia.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen -luvun määrärahoja laskee Valtion asuntorahaston (VAR) aikana hyväksyttyjen maksujen loppuminen, mikä alentaa kehystä 30 milj. euroa kehyskaudella. Määrärahan tasoa nostaa vielä vuonna 2027 InvestEU-lainatakausohjelmaan liittyvä kansallinen rahoitusosuus (19,91 milj. euroa), johon osallistutaan yhteensä 45,7 milj. eurolla vuosien 2025—2027 aikana.

Valtion tukemaan asuntotuotantoon osoitetaan valtuutta yhteensä 708 milj. euroa 2027 ja 843 milj. euroa 2028—2030, josta 500 milj. euroa on asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuutta vuonna 2027. Hyväksymisvaltuus nousee 635 milj. euroon vuodesta 2028 alkaen. Valiokunta pitää erityisen tärkeänä erityisryhmien investointiavustusta, jolla tuetaan heikoimpien ryhmien asuntotarjonnan parantamista 15 milj. eurolla vuosittain. Asunnottomuuden käännyttyä nousuun erityisryhmien investointiavustuksen nostaminen olisi tarpeellista niin pian kuin se on mahdollista. Helmikuun alussa 2026 voimaan tulleella opiskelija-asumisen 100 prosentin korkotukilainoituksella on pystytty käynnistämään opiskelija-asuntojen rakennuttamista.

Valiokunta toteaa, että asuntorakentamisen aloitukset ovat historiallisen matalalla ja elpyminen viivästyy edelleen heikon kysynnän vuoksi. Epävakaa maailmantilanne aiheuttaa kuluttajissa epävarmuutta. Työttömyysriski, vaikeudet rahoituksen saatavuudessa ja huoli korkojen noususta hidastavat käännettä. Rakentamisen heikko suhdanne puolestaan hidastaa talouden ja työllisyyden kasvua ja lisää julkisen talouden vajetta.

Kuvatussa vaikeassa tilanteessa on tärkeää, että kehysriihessä päätettiin useista asuntomarkkinoiden toimivuutta parantavista linjauksista, joilla puretaan asuntorahoituksen sääntelyä asuntomarkkinoiden suhdannetilanteen tukemiseksi. Näitä ovat taloyhtiölainojen enimmäisluotto-osuuden nosto 60 prosentista enintään 70 prosenttiin asunto-osakkeiden velattomasta hinnasta, lyhennysvapaan keston pidentäminen 12 kuukaudesta enintään 24 kuukauteen sekä enimmäistakaisinmaksuajan pidentäminen 30 vuodesta 40 vuoteen.

Lisäksi asuntosäästöpalkkiojärjestelmää muutetaan nostamalla valtion takaaman ASP-asuntolainan enimmäislainamäärä 90 prosentista 95 prosenttiin asunnon hankintahinnasta ja yhtenäistämällä ASP-lainan takaisinmaksuajan enimmäispituus 40 vuoteen muun asuntolainasääntelyn mukaisesti. Lisäksi valtion takaaman omistusasuntolainan enimmäislainamäärä nostetaan 85 prosentista 90 prosenttiin asunnon hankintahinnasta. Kehysriihen linjaukset etenevät erilliseen jatkovalmisteluun ja vaativat uusia lakimuutoksia. Tavoitteena on, että hallituksen esitykset annetaan syksyllä 2026 ja että ne tulisivat voimaan vuoden 2027 alusta.

Taloyhtiölainojen osalta mahdollistetaan asetuksella muuttaa suhdannetilanteen mukaan enimmäisluotto-osuutta (60—70 prosenttia), lyhennysvapaan kestoa (1—2 vuotta) sekä enimmäislaina-aikaa (30—35 vuotta). Finanssivalvonnalle sallitaan asuntolainakaton asettaminen enimmillään 95 prosenttiin kaikille asunnonostajille nykyisen 90 prosentin sijaan. Taloyhtiölainojen perusparannuslainojen valtiontakauksia kehitetään ja samalla sääntelyä kevennetään. Peruskorjauslainojen yhteismäärä kiinteistön arvosta nostetaan 50 prosentista 70

prosenttiin ja takauslainan osuus saneerauskustannuksista nostetaan 70 prosentista 80 prosenttiin. Asunto-osakeyhtiöiden asuintalovarauksen korottamisella taloyhtiöt voivat varautua kirjanpidossaan tulevien korjausten rahoittamiseen. Asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksen ehtoja parannetaan. Kannatettava on myös Senaattikiinteistöjen rakennushankkeiden aikaistaminen nykyisten valtuuksien puitteissa suhdanneluonteisesti.

Voimakkaasti polarisoituvassa asuntomarkkinassa tärkeitä sopeuttamiskeinoja ovat erilaiset taloudellisissa vaikeuksissa oleville taloyhtiöille myönnettävät avustukset (vuosittain 0,6 milj. euroa) sekä purkuavustuksiin osoitettava 4,7 milj. euroa. Purkuakordi- ja rajoitusakordivaltuus on yhteensä 8 milj. euroa vuodessa. Purkuakordeilla kannustetaan vuokrataloyhtiöitä huolehtimaan ajoissa kiinteistökannan sopeuttamisesta. Samalla pienennetään valtion riskejä, jotka liittyvät erityisesti väestöltään vähenevien alueiden vuokrataloyhtiöiden lainojen takausvastuisiin. Tyhjinä olevia, valtion tuella rakennettuja vuokra-asuntoja oli keväällä 2025 noin 9 000. Ongelmissa olevia vuokrataloyhtiöitä on eri puolilla Suomea, lähinnä väestöään menettävillä alueilla. Nämä yhtiöt eivät pysty pitkäjänteisesti hoitamaan kiinteistökantaansa eivätkä saa taloudellista tilannettaan korjattua, ellei asuntojen ylitarjontaa pureta. Tässä työssä tarvitaan valtiolta arava-lainojen myöntäjänä ja korkotukilainojen täytetakaajana toimia tilanteen ratkaisemiseksi yhdessä yhtiöiden, niiden omistavien kuntien sekä Valtiokonttorin ja Valtion tukeman asuntorakentamisen keskuksen (Varke) kanssa.

Valiokunta pitää vaikeassa suhdannetilanteessa erittäin tarpeellisena ja myös ilmastotavoitteiden kannalta hyödyllisenä määräaikaista asuinrakennusten korjausrakentamisen avustusta, johon on varattu 110 miljoonaa euroa vuosille 2026—2027. Avustus suunnataan asuinrakennusten korjausten yhteydessä tai erillisinä toimenpiteinä tehtäviin rakennuksen energiatehokkuutta merkittävästi parantaviin toimiin. Avustuksella tavoitellaan suunnitteilla olevien remonttien nopeuttamista sekä uusia korjaushankkeita. Tarkoituksena on, että avustusta voitaisiin myöntää takautuvasti hankkeisiin, joiden tarjouspyynnöt on hyväksytty tai urakkasopimukset allekirjoitettu ja rakennustyöt alkaneet aikaisintaan 1.6.2026. Tavoitteena on saada aikaan yli 1 miljardin euron kasvu korjausrakentamiseen. Korjausrakentaminen on uudisrakentamista työllistävämpää. Koska rakentamisen kustannuksista noin 46 prosenttia on veroja ja veroluonteisia maksuja, avustussummasta palautuisi reilut 50 miljoonaa euroa suoraan takaisin. Lisäksi valtiolle ja kunnille tulisi lisätuloja työllisyyden kasvun ja yhteisöveron nousun myötä.

Avustusta voivat saada asunto-osakeyhtiöt sekä valtion tuella rahoitettuja vuokra- ja asumisoikeustaloja omistavat yhteisöt. Ympäristöministeriö valmistelee valtioneuvoston asetusta, jossa määritellään tarkemmin muun muassa avustuksen ehdot ja avustusmäärä. Valiokunta pitää tärkeänä, että ehdot valmistellaan osallistaen ja ottaen huomioon avustuksen mahdolliset vaikutukset osaltaan koko energiajärjestelmän toimivuuteen. Kiinteistöliiton tuoreen Korjausrakentamisbarometrin perusteella taloyhtiöillä on keväällä 2026 aiempaa enemmän suunniteltuja korjaushankkeita vireillä. Kasvanut epävarmuus kansainvälisestä taloudesta ja nousseet viitekorot sekä laajasti laskeneet kiinteistöjen arvot kuitenkin hidastavat toisaalta kasvuodotuksia. Kehysriihen päätökset vaikuttavat myönteisesti korjaustoimintaan, ja on tärkeää, että avustusehtojen yksityiskohdista päätetään pian.

Tärkeä sekä ilmastotavoitteiden että rakentamisen suhdannetilanteen kannalta on myös linjaus kotitalousvähennyksen korotuksesta. Valiokunta pitää kotitalousvähennyksen enimmäismäärän ja vähennysprosentin määräaikaista korottamista vuosina 2026—2027 tarpeellisena (77 milj. euroa vuodessa). Myös öljylämmityksestä luopumiseen kohdistuvien töiden kotitalousvähennys on korotettu vuoden 2027 loppuun asti ja nollapäästöisten työsuhdeautojen verotusarvo on alennettu vuoden 2029 loppuun.

Valiokunta nostaa lopuksi esiin, että rakentamisen tuottavuuden parantamiseksi ja muun muassa kiertotalouden sekä kysyntäjoustojen ja energian varastoinnin edistämiseksi olisi tärkeää suunnata kiinteistö- ja rakentamisalalle enemmän TKI-rahoitusta. Tällä hetkellä alan kehittämisen arvioidaan nojaavan yksittäisiin toimijoihin ja yksittäisiin hankkeisiin, jolloin tulokset eivät skaalaudu eikä tuottavuutta saada parannettua alalla laajemmin. Kun tukia kohdistettaisiin laajemmin ekosysteemeihin yksittäisten yritysten sijaan, voitaisiin varmistaa parempi skaalautuminen ja vaikutus alan käytänteisiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenni Pitko vihr
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Sara Seppänen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Yleistä julkisen talouden suunnitelmasta ympäristöministeriön hallinnonalalta

Ympäristöministeriön hallinnonala on keskeinen ilmasto-, luonto- ja asumispolitiikan toimeenpanossa. Ministeriön osuus koko valtion menokehyksestä on vain noin 0,4 prosenttia, mutta silti hallinnonalan rahoitusta leikataan kehyskaudella 62,5 milj. euroa (-15 %) vuosina 2027—2030. Leikkaukset heikentävät kykyä turvata kohtuuhintainen asuminen, vähentää ilmastopäästöjä ja pysäyttää luontokatoa.

Tuottavuus- ja säästöohjelma kiristyy asteittain ja vähentää rahoitusta yhteensä noin 15,6 milj. euroa, minkä lisäksi uusi säästöerä (1,106 milj. € vuonna 2027) kohdennetaan toimintamenoihin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että toimintamenot supistuvat vuoteen 2030 mennessä 8—14 prosenttia vuoden 2026 tasoon verrattuna. Keskeisinä sopeutustoimenpiteinä hallinnonalalla ovat toistaiseksi Aran lakkauttaminen, Syken henkilöstövähennykset ja tilatehokkuuden parantaminen, Metsähallituksen kiinteistöomaisuuden kustannusten karsiminen. Huoli ilmasto- ja luontopolitiikan sekä asuntopolitiikan tehokkaasta toimeenpanosta ja henkilöstöresursseista on ilmeinen.

Huomattava on myös vaikutukset luvituksen sujuvuuteen ja siten investointien etenemiseen, kun lupa- ja valvontaviraston resursseihin kohdistuu leikkaus.

SDP:n mielestä reilu sopeutus tarkoittaa, että leikkauksia tehdään siellä, missä niistä on vähiten haittaa kotitalouksille, kasvulle tai ympäristölle. Julkisen talouden suunnitelmasta on jälleen unohdettu ympäristövaikutuksiltaan negatiivisten tukien ja verohelpotusten karsinta keinovalikoimasta.

Rakennusala raunioina - asuntopolitiikka markkinavoimien armoilla

SDP:n mielestä julkisen, valtion tukeman asuntotuotannon rooli ja sen välttämättömyys vastaamisessa asuntopolitiikan kasvaviin haasteisiin on keskeistä. Erityisesti näin on yhteiskunnan heikompiosaisten ihmisten, erityisryhmien, kohdalla mutta etenkin vastasyklisenä toimena taantumassa.

Asuntorakentamisen suhdanne on poikkeuksellisen heikko: uudisasuntotuotanto jää ennusteissa vuonna 2026 noin 15 000 asuntoon, ja vuonna 2027 noin 16 000 asuntoon — selvästi alle pitkän aikavälin tarpeen (31 000—35 000 asuntoa vuodessa). Valmistuvien asuntojen määrä on romahtanut 1950-luvun tasolle. Tämä ei ole vain rakennusalan ongelma, vaan talouskasvun, työmarkkinoiden ja kaupunkien elinvoiman ja siten poliitikkojen käsissä oleva ongelma.

Hallitus leikkaa juuri silloin, kun valtion vastasyklinen rooli olisi tärkein: valtion tukeman asuntotuotannon korkotukivaltuus putoaa 1,135 mrd. eurosta (2026) 500 milj. euroon (2027) ja

nousee vasta 635 milj. euroon (2028—2030). Alan toimijoiden arvion mukaan 500 milj. euron valtuus käynnistäisi vain noin 2 000 kohtuuhintaista asuntoa, mikä olisi historiallisen matala taso.

Hallitus on muuttanut kaudellaan asuntopolitiikan välineitä ja rakenteita ratkaisevasti ja peruuttamattomasti lakkauttamalla valtion asuntorahaston ja sulauttamalla sen varat budjettiin sekä lakkauttamalla Aran. Valtuuksien ja avustusten leikkausten lisäksi hallitus on lopettanut asumisoikeusasuntojen uudistuotannon lainoituksen vuoden 2025 loppuun, mikä tarkoittaa, että yksi kohtuuhintainen asuntotuotannon väline poistui kokonaan keinovalikoimasta.

Hallitus kohdistaa säästöt kaikkein haavoittuvimpiin väestöryhmiin, kun esimerkiksi erityisryhmien investointiavustus on romahdutettu; taso on nyt 15 milj. € vuodessa, kun se oli vielä 120 milj. € vuonna 2023 (ja sitä ennen keskimäärin noin 90 milj. €/vuodessa). Tällä tasolla erityisryhmäasuntojen rakentaminen on pysähtynyt lähes kokonaan, mikä heijastuu suoraan ikääntyvien, nuorten, opiskelijoiden, asunnottomien ja päihde- ja mielenterveyskuntoutujien mahdollisuuksiin saada koti ja samalla kasvattaa hyvinvointialueiden kustannuksia.

Kaikkein haitallisinta on leikata ennaltaehkäisystä: asumisneuvonnan määräraha on 2,0 milj. €, vaikka tarve arvioidaan 6—7 milj. € tasolle ja vaikuttavuus on todettu (häädöt ja vuokravelat vähenevät, asunnottomuutta ehkäistään). Pieneltä tuntuva säästö kasvattaa pitkässä juoksussa menoja.

Hallituksen asuntopolitiikka on markkinavoimien varassa juuri silloin, kun markkinat ovat jäissä. Se lisää konkursseja, heikentää työllisyyttä ja pahentaa asuntopulaa kasvukeskuksissa samalla kun sosiaaliturvaleikkaukset lisäävät kohtuuhintaisten asuntojen kysyntää ja asunnottomuus on kääntynyt nousuun monen hyvän vuoden jälkeen.

SDP:n mielestä tässä tilanteessa tulisi harkita vuoden 2027 korkotukilainavaltuuden nostamista tasolle, joka mahdollistaa selvästi suuremman kohtuuhintaisen tuotannon ja määritellä seuraavalle hallituskaudelle minimitaso kohtuuhintaiselle tuotannolle. Erityisryhmien investointiavustus tulee palauttaa uskottavalle tasolle ja varmistaa, että asunnottomuuden poistaminen ei jää juhlapuheeksi.

SDP:n mielestä tulisi lisäksi harkita, että asumisneuvonnasta tehdään lakisääteinen ja resursoidaan se vaikuttavasti, koska se on halpa tapa välttää kalliit ongelmat. SDP pitää tärkeänä myös toimia, joilla voidaan edistää rakentamisalalla kiertotaloutta ja energiatehokkuutta esimerkiksi alalle kohdistuvan T&K rahoituksen keinoin.

Luontopääoma köyhtyy - ilmastopäästöt kasvavat

JTS:ssä ohitetaan luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen, luontokadon pysäyttämiseen sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja torjuntaan liittyvät rahoitus- ja lainsäädäntötarpeet. Vasta valmistuneiden ilmastosuunnitelmien (keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma VNS 9/2025 vp ja Energia- ja ilmastostrategia VNS 11/2025 vp toimet eivät näy JTS-selonteossa.

Valiokunnan lausunto YmVL 18/2026 vp
Eriävä mielipide 1 / sd

Luontopääoma on talouden perusta, ja luontokadon sekä ilmastoriskien kasvu merkitsee kustannuksia tulevaisuudessa. Viivyttely toimissa siis lisää kustannuksia ja samalla Pariisin ilmastosopimuksen tavoite karkaa yhä kauemmaksi.

Suunnitelma ei rakenna uskottavaa rahoituskokonaisuutta ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi, vaikka rahoitusvajeita on tunnistettu: taakanjakosektorilla puutteet liittyvät mm. turvepeltojen kosteikkotoimiin, jakeluinfrastruktuurin tukiin, puhtaiden kuorma-autojen hankintatukiin ja työkoneiden vähähiilisyyteen. Samanaikaisesti hallitus tekee päätöksiä, jotka heikentävät päästöohjausta: tieliikenteen päästöjä lisääviä/veropohjaa heikentäviä muutoksia (esim. hiilidioksidiveron alentaminen ja maatalouden energiaveron palautuksen korottaminen) sekä turpeen käytön jatkamista.

Tieliikenteen osuus Suomen päästöistä on merkittävä ja jakeluvelvoitteen muutokset sekä polttoaineveron alennukset lisäävät päästöjä sektorille.

Vaikka tärkeitä ilmastotekoja tehdään juuri kunnissa, on kuntien mahdollisuudet vaikuttaa rajalliset ilman valtion linjauksia ja tukea.

Luonnon ja ilmaston kannalta suunnitelma on myös hallinnollisesti ristiriitainen: kuntiin kohdistetut avustukset ja hankerahat on karsittu ja kuntien velvollisuus tehdä ilmastosuunnitelma on poistettu. Alueellinen ilmastotyö jää vapaaehtoisuuden varaan.

Julkisen talouden suunnitelma ei ole ilmasto- ja luontopolitiikan kannalta uskottava. Se heikentää ohjausta ja rahoitusta samaan aikaan, kun velvoitteet (EU-taakanjako, maankäyttösektorin nielut, biodiversiteettitavoitteet) kiristyvät. Tämä kasvattaa riskiä, että Suomi ajautuu ostamaan päästöyksiköitä tai tekemään kiireessä kalliimpia toimia eli lasku tulee myöhemmin suurempana. Epävarmuus Suomen suunnasta ja sitoutumisesta vihreään siirtymään on riski investoinneille. Sitoutuminen ilmastolain mukaisiin tavoitteisiin Suomessa ja Euroopassa ja näin ennustettava toimintaympäristö ovat edellytyksenä vihreän talouskasvun toteutumisessa.

ETS2-päästökaupan huutokauppatulot täytyy kohdentaa käyttövoimamurrokseen ja kestävään liikkumiseen koko maassa. Fossiilitaloutta ylläpitäviä tukia ja verohelpotuksia tulee karsia ja ohjata varat vaikuttaviin päästö- ja luontotoimiin (turvepellot, jakeluinfra, puhtaat raskaat ajoneuvot, työkoneet). SDP on pystynyt osana jokaista vaihtoehtobudjettiaan kuluneella vaalikaudella kohdistamaan luonnonsuojelu- ja ennallistamisohjelmiin enemmän rahoitusta kuin hallitus. Lisäksi SDP on esittänyt uusia vaikuttavia toimia kuten kansallisen luontolain säätämistä, metsälain uudistamista sekä maankäytön muutosmaksua vähentämään maankäyttösektorin päästöjä.

Julkisen talouden suunnitelma leikkaa pienestä mutta ratkaisevasta hallinnonalasta tavalla, joka antaa tässä ajassa väärän signaalin. Hallitus sysää asuntopolitiikan markkinavoimille laman keskellä ja nyt esitetyt sinällään kannatettavat toimet esimerkiksi korjausrakentamiseen tulevat aivan liian myöhään.

SDP:n linja on reilu ja kasvua tukeva: kohtuuhintainen asuminen, työllisyyttä ja energiatehokkuutta lisäävä korjausrakentaminen sekä ilmasto- ja luontotoimet ovat investointeja,

jotka pienentävät tulevia kustannuksia - ja ne rahoitetaan ensisijaisesti haitallisia tukia karsimalla ja veropohjaa vahvistamalla, ei heikentämällä yhteiskunnan kestävyyden perusrakenteita.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Pinja Perholehto sd
Johan Kvarnström sd
Eveliina Heinäluoma sd

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Hallitsematon velanotto

Orpon hallituksen vuosikymmenen loppuun ulottuvassa Julkisen talouden suunnitelmassa jatkuu ennätysmäinen velanotto eikä suunnitelmassa ole onnistuttu tekemään valintoja ja tarvittavia uudistuksia, joilla saavutettaisiin hallitusohjelman tavoitteet.

Valtiontalouden alijäämää on lähdetty taklaamaan lukuisilla leikkauksilla. Leikkaukset osuvat edelleen samoille ihmisille ja alueille. Kasvu- ja tuottavuustoimet ovat vähäisessä roolissa eivätkä kohdistu tasapuolisesti eri osiin maata ja erityyppisiin yrityksiin. Itäinen Suomi jää lähes kokonaan oman onnensa nojaan.

Julkisen talouden suunnitelmassa olisi pitänyt pystyä tekemään selkeämpiä valintoja, jotta rahoitus suuntautuisi aidosti vaikuttaviin kohteisiin ja, jotta koko Suomi tulisi huomioiduksi. Nyt tuleville sukupolville jää ilmasto- ja luontokriisin ratkaisemisen lisäksi myös massiivinen velkataakka.

Kaikki nykyiset hallituspuolueet ovat Keskustan tavoin sitoutuneet velkajarruun, jolla pyritään taittamaan Suomen julkinen velkaantuminen ja sitomaan tulevat hallitukset tiukempaan talouskuripolitiikkaan. Julkisen talouden suunnitelmassa tämä ei näy, vaan pikemminkin jarrun sijasta painetaan kaasua.

Sisävedet

Hallitus panostaa merkittävästi Saaristomeren kunnon parantamiseen, mutta samaan aikaan sisävesien ja muun Itämeren tilasta huolehtimisen varat vähenevät. Sisävesien ja muun Itämeren hyvästä tilasta huolehtiminen ei hallituksen mielestä ole edelleenkään yhtä tärkeää kuin Saaristomeren huonon tilan parantaminen.

Saaristomeri on suojelunsa ansainnut, mutta samalla rahojen kohdentaminen vain Lounais-Suomen rannikolle on yksi leikkaus lisää Itäiselle Suomelle. Suomessakaan puhtaat sisävesistöt eivät ole itsestäänselvyys.

Luonnonsuojelu

Kun vapaaehtoinen suojelu vähenee, pakottava normiohjaus voi lisääntyä.

Helmi- ja metso -elinympäristöohjelmat vahvistavat Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaavat luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Molemmat ohjelmat pohjautuvat vapaaehtoisuuteen ja ovat osoittautuneet menestyksiksi. Vapaaehtoisuus on ollut merkittävä tekijä siinä, että ohjelmista on tullut suosittuja ja mallilla on hyvä jatkaa.

Valiokunnan lausunto YmVL 18/2026 vp
Eriävä mielipide 2 / kesk

Julkisen talouden suunnitelma ei pysty takaamaan riittäviä resursseja vapaaehtoiseen suojeluun ja riski niin sanotun harmaan suojelun osalta on olemassa. Siksi on olennaista, että hallitus jouduttaa yksityisen luonnonarvomarkkinan syntymistä.

Lainsäädäntötyön resurssit

Julkisen talouden suunnitelma nostaa esiin huolen siitä, pystyvätkö ministeriöt suoriutumaan niille kuuluvista tehtävistä ja velvollisuuksista rajusti pienenevillä määrärahoilla.

Esimerkiksi energia- ja ilmastopolitiikassa tullaan lähivuosina käsittelemään ja toimeenpanemaan merkittävä määrä EU:n ja hallitusohjelman mukaista lainsäädäntöä ja selvityksiä. Laadukkaaseen lainsäädäntötyöhön vaikutusarvioineen sekä käytännön toteutukseen neuvontoineen tarvitaan tarvittavat henkilöstöresurssit. Tämä luo riskin, että puhtaan siirtymän lainsäädäntöprosesseihin, EU-vaikuttamiseen ja käytännön jouhevaan toteuttamiseen ei ole riittäviä resursseja.

Rakennettu ympäristö

Hallituskauden aikana käynnissä ollut rakennetun ympäristön lainsäädäntöuudistus (alueidenkäyttölaki, yhdyskuntakehittämislaki, yhdyskuntarakentamislaki ja rakentamislain muutokset) ei ole edennyt toivotulla tavalla eikä toteuttanut hallituksen norminpurkutavoitteita.

Alueidenkäyttölaki

Eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys uudeksi alueidenkäyttölaiksi lisää kuntien hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Vaikka lakiluonnoksessa esitetään joitakin kevennyksiä kaavajärjestelmään ja vuorovaikutusmenettelyihin, siinä asetetaan kuntien kaavoitukselle siinä määrin uusia tehtäviä, sisällöllisiä vaatimuksia ja hallinnollisia menettelyjä, että ne ylittävät vaikutuksiltaan ehdotetuista kevennyksistä saavutettavat hyödyt.

Alueidenkäyttölain tulee turvata uusiutuvan energian rakentamisen edellytykset koko maassa. Eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys ei esitetyssä muodossa tue tätä tavoitetta. Tarpeetonta, hallintoa kuormittavaa ja kustannuksia aiheuttavaa sääntelyä tulisi poistaa.

Datakeskukset

Datakeskuksien käyttämästä sähköstä pystytään hyödyntämään merkittävä osa lämpönä ja niistä on tulossa entistä merkittävämpi puhtaan kaukolämmön tuottaja. Paikallisesti datakeskuksen lämpö on usein merkittävässä roolissa, kun fossiilisia polttoaineita ja polttamista ylipäätään korvataan uusilla ja kohtuuhintaisilla lämmönlähteillä.

Datakeskusten sähköveron korotuksen myötä on vaara, että nämä hankkeet menetetään, mikäli hallituksen valmistelema tukimalli ei toteudu tai toteutuu riittämättömänä. Toimijoiden näkökulmasta on kohtuutonta, että sähköveronkorotus on tulossa heinäkuun alussa, mutta tuen määrästä ja tarkemmista kriteereistä ei ole vielä tietoa.

Valiokunnan lausunto YmVL 18/2026 vp
Eriävä mielipide 2 / kesk

Hallituksen politiikka on valitettavasti ollut hyvin poukkoilevaa ja vaikeasti ennakoitavaa.

Vihreä siirtymä

Näkymä vihreän siirtymän investoinneille Suomessa on hyvä, mutta investointien toteutuminen edellyttää, että Suomi pystyy tarjoamaan niille houkuttelevan investointiympäristön. Kun Suomi kilpailee muiden maiden kanssa vihreän siirtymän investoinneista, on tärkeää, että politiikan pitkän aikavälin tavoitteet luovat ennustettavuutta toimintaympäristön kehityksestä. Suomen pitkäjänteinen sitoutuminen ilmastolain mukaisiin tavoitteisiin sekä aktiiviset toimet investointien vauhdittamiseksi ovat erittäin tärkeitä. On harmillista, että julkisen talouden suunnitelmassa maankäyttösektorin kustannustehokkaiden ilmastotoimien edistämiseen ei ole kohdennettu rahoitusta.

Polttoaineiden tuotannon omavaraisuus

Polttoaineiden tuotanto, saatavuus ja hinta ovat herkkiä maailmanpoliittisille kriiseille ja tapahtumille. Viimeisimpänä Iranin sota johti Lähi-Idän öljyn ja kaasun tuotannon sekä merilogistiikan halvaantumiseen. Omavaraisuus polttoaineiden tuotannossa parantaa oleellisesti kriisien sietokykyä yritysten ja koko yhteiskunnan toiminnassa. Omavaraisuus paranee, kun hyödynnetään polttoaineiden tuotannossa vaihtoehtoisia kotimaisia raaka-aineita sekä hajautettua tuotantoa ja toimitusketjuja.

ETS2-järjestelmä

ETS2-järjestelmän (EU:n uusi päästökauppa tieliikenteen ja rakennusten polttoaineille) kansallinen ulottaminen tuo merkittäviä lisäkustannuksia erityisesti maa ja metsätaloudelle. Nämä kustannukset tulee hallituksen päätösten mukaisesti kompensoida toimialoille. Tämä tulee tulevaisuudessa rahoittaa, vaikka tässä julkisen talouden suunnitelmassa tätä ei vielä näy.

Korkotukilainavaltuudet

Korkotukilainavaltuuksien nykyistä määrä on riittämätön etenkin vuodesta 2027 lukien. Rakennusala kärsii edelleen vaikeimmasta lamastaan sitten 1990-luvun ja uusien asuntojen rakennuslupien määrä on alhaisimmalla tasollaan yli 30 vuoteen. Vapaarahoitteisen asuntotuotannon palautuminen alkaa aikaisintaan vuonna 2027, joten asuntorakentaminen kokonaisuudessaan on vähäistä ainakin vielä vuonna 2027, todennäköisesti myös vuosina 2028-2029.

Vaikka asuntomarkkinoilla on etenkin suuremmissa kaupungeissa tyhjiä asuntoja, tämä ei ole vaikuttanut oleellisesti kohtuuhintaisten asuntojen kysyntään. Itse asiassa monilla paikkakunnilla kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen kysyntä on kasvanut asuntojen hakijamäärien noustessa, johtuen erityisesti tällä hallituskaudella tehdyistä sosiaaliturvaleikkauksista ja yleisestä taloustilanteesta.

Valiokunnan lausunto YmVL 18/2026 vp
Eriävä mielipide 2 / kesk

Erityisryhmien investointiavustusvaltuudet

Erityisryhmien investointiavustusvaltuuksista leikkaaminen on hallitukselta selkeä epäonnistuminen. Tällä päätöksellä hallitus on käytännössä heikentänyt rakentamisalan heikkoa ja synkkää tilannetta entisestään, sillä aiemmin noin kolmannes kaikesta valtion tukemasta asuntotuotannosta on ollut erityisryhmille suunnattua. Nyt erityisryhmäasuntojen rakentaminen on pysähtynyt lähes kokonaan nimenomaisesti avustusvaltuuden vähäisen tason vuoksi.

Koska hallituksen aiemman kehysriihipäätöksen mukaisesti erityisryhmien avustusvaltuudesta turvataan vammaisten asumiseen liittyvät investointikohteet, avustusvaltuudesta jää käytännössä hyvin vähän jäljelle muiden erityisryhmien asuntotuotantoon. Tämä tarkoittaa, ettei investointiavustuksella voida käytännössä käynnistää juuri lainkaan uutta asuntotuotantoa esimerkiksi ikääntyneille, mielenterveys- ja päihdekuntoutujille, opiskelijoille tai asunnottomille. Tämä johtaa merkittävään asuntotilanteen heikkenemiseen esimerkiksi itsenäistyvillä nuorilla ja ikäihmisillä. Etenkin yhteisöllisen senioriasumis- ja palveluasuntohankkeiden näkökulmasta avustusvaltuuden niukkuudella tulee olemaan kielteisiä vaikutuksia myös hyvinvointialueisiin ja niiden kykyyn hillitä omia menojaan.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Vesa Kallio kesk
Hanna Kosonen kesk

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Vuosien 2027—2030 julkisen talouden suunnitelma (JTS) (VNS 3/2026 vp) ei osoita uskottavaa ja johdonmukaista rahoituskokonaisuutta Suomen ilmasto- ja luontotavoitteiden saavuttamiseksi. En voi yhtyä ympäristövaliokunnan kantaan, sillä se ei riittävästi tunnista näitä julkisen talouden suunnitelmaan sisältyviä keskeisiä puutteita.

Ilmasto- ja ympäristöpolitiikka

Hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää edistäviä määrärahoja ollaan jälleen leikkaamassa tulevalla kehyskaudella, siitä huolimatta, että Suomen kansallisten ja EU-tason ilmastovelvoitteiden saavuttaminen edellyttää tosiasiassa yhä enemmän uusia toimia ja siten rahallisia panostuksia. Suomen EU-velvoitteiden merkitystä ei tuoda hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää edistävien määrärahojen johdanto-osassa esiin laisinkaan, mikä on ongelmallista, koska tarvittavien lisätoimien rahoituksen puute on näillä näkymin johtamassa Suomen taakanjakosektorin vuoden 2030 velvoitteen saavuttamatta jäämiseen.

Ympäristöministeriön arvion mukaan ilmastotoimien rahoitusvaje on noin 200 miljoonaa euroa, eikä tätä vajetta olla JTS:ssä pyritty kuromaan umpeen. Rahoitusta ei esitetä lainkaan muun muassa liikenteen jakeluinfrastruktuurin tukiin, puhtaiden kuorma-autojen hankintatukiin ja työkoneiden vähähiilisyyden edistämiseen.

JTS:ään ei sisälly myöskään maankäyttösektorin nettonielua vahvistavia toimenpiteitä, vaikka Suomi on tällä hetkellä jäämässä hyvin kauas vuoden 2030 EU-velvoitteen täyttämisestä. Nykyisellä päästövähennyspolulla emme ole saavuttamassa myöskään kansallista hiilineutraaliustavoitettamme. Suomen hiilinielujen tilanne on hälyttävä, ja maankäyttösektori olisi saatava nopeasti käännettyä päästölähteestä takaisin nieluksi. Ilmaston kannalta vaikuttavimpia ja kustannustehokkaimpia maankäyttösektorin toimia ei edelleenkään olla ottamassa käyttöön: hallitus ei ole palauttamassa poistamiaan tukia turvepeltojen vettämiseen tai kosteikkoviljelyyn.

Tarvittavien toimien esittämisen sijaan hallitus kiihdyttää hakkuita muun muassa nostamalla Metsähallituksen tuloutusta jälleen kerran, 10 miljoonalla eurolla vuodelle 2027. Puun hinnoissa on jo nähty käänne, joten tuloutuksen kasvattamista ei voida selittää puun hinnan nousulla. On kriittistä, että tuloutusta ei toteuteta hakkuita lisäämällä. Tehokkain yksittäinen toimi maankäyttösektorin hiilinielun elvyttämiseksi olisi hakkuumäärien maltillistaminen. Hakkuiden maltillistamisen kannalta oleellista on puun energiakäytön vähentäminen, jonka saavuttamisessa keskeinen työkalu on puolestaan puun polton verotuen poistaminen. Puun polton verotuen suuruudeksi on arvioitu 440 miljoonaa euroa. Tässäkään JTS:ssä hallituksella ei ole kuitenkaan valmiutta tämän taikka muiden ympäristölle haitallisten verotukien poistamiseen.

Hallitus on lisäksi tekemässä ympäristöhallinnon toimintamenoihin 1,1 miljoonan euron lisäsäästöt sekä kehyskauden loppua kohden kasvavan määrärahojen vähennyksen. Tämä olisi

tullut jättää tekemättä. On aivan selvää, että jo aikaisempien ja kumulatiivisesti lisääntyvien säästöjen päälle koituvat lisäsäästöt tulevat merkittävästi vaikuttamaan valtionhallinnon kykyyn tehdä laadukasta ja tietoon perustuva lainsäädännön valmistelua, toimeenpanoa sekä vaikuttavuuden seurantaa. Lopulta tullaan tasolle, jossa nykyrakenteen organisaatiot muuttuvat toimintakyvyttömiksi.

Ympäristöpolitiikan osalta tulee muistaa, että hallitus teki ympäristöministeriön hallinnonalaan massiivisen 32 prosentin määrärahaleikkauksen hallituskautensa alussa, eikä näitä määrärahoja olla sittemmin vahvistettu, vaikka satsaukset luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi ovat välttämättömiä. Muun muassa metsien vapaaehtoiseen suojeluun tähtäävän METSO-ohjelman rahoitus jää vajavaiseksi, erityisesti siihen nähden, että hallitus juuri asetti ohjelmalle aiempaa selvästi korkeammat tavoitteet. Myös suojelua ja ennallistamista tukevien vapaaehtoisten Helmi-, Nousu- ja Ahti-ohjelmien rahoitusta tulisi lisätä.

Yritystuet ja verotuksen ympäristöohjaavuus

Ilmastonmuutoksen hillinnän ja valtiontalouden näkökulmasta on suorastaan välttämätöntä, että fossiilitaloutta tukevat yritystuet karsitaan. Samalla verotuksesta ja muista taloudellisista ohjauskeinoista on tehtävä ympäristöohjaavampia ja aiheuttaja maksaa -periaatetta noudattavia.

Valitettavasti JTS sisältää useita uusia veromuutoksia, jotka tukevat fossiilitaloutta ja edelleen hidastavat niin ilmastotavoitteidemme saavuttamista. Puun polton verotuki on yksi tällainen ympäristöhaitallinen tuki, josta tulee luopua. Muita JTS:ssä esitettyjä päästövähennysten ohjausvaikutusta heikentäviä veroratkaisuja ovat muun muassa liikennepolttoaineiden hiilidioksidiveron alentaminen ja ajoneuvoveron perusveron alentaminen. Nämä tulevat lisäämään tieliikenteen päästöjä samalla kun ne heikentävät valtiontaloutta. Kaiken lisäksi, asiantuntija-arvioiden mukaan kyseisten veroratkaisujen vaikuttavuus kotitalouksien arjen kustannuksiin on minimaalinen. Autokannan sähköistymistä tulisi päinvastoin kirittää johdonmukaisilla toimilla.

Turpeen verotuet ovat lähes 80 miljoonaa euroa vuosittain. Nyt hallitus on päättänyt myöntää lisätukea turpeen energiakäytön ja huoltovarmuusvarastoinnin edistämiseen yhteensä 18 miljoonan euron edestä. Tukimallilla on tarkoitus rahoittaa biokaasuinvestointeja, vaikka turve ei tosiasiassa ole biopolttoaine vaan rinnastuu fossiilisiin polttoaineisiin. Turpeen polton päästökerroin ylittää jopa kivihiilen, ja turpeennosto tuhoaa suoluonnon. Turpeen tukeminen ei ole perusteltua ilmaston eikä luonnon kannalta, eikä se ole huoltovarmuudenkaan kannalta tarkoituksenmukaista turpeen verrattain heikon säilyvyyden vuoksi. Huoltovarmuuden näkökulmasta turve sisältää riskin myös siitä, että sen käyttöä tulisi ylläpitää kokoaikaisesti jossain määrin, jotta tuotantoinfrastruktuuri, logistiikka ja laitosten toimivuus säilyvät. Tämä todennäköisesti lisää energiasektorin päästöjä, mikä edelleen kasvattaa muiden sektorien päästövähennystarvetta. Kun päästövähennyskuilu kasvaa ja kustannustehokkaimmat toimet jätetään käyttämättä, kalliimpien päästövähennystoimien tarve kasvaa. Tämä on surkeaa ilmastopolitiikkaa ja surkeaa taloudenpitoa.

Turpeen käytöstä tulee luopua asteittain kokonaan ja huoltovarmuusratkaisuna se tulee korvata vähähiilisellä ratkaisulla mahdollisimman pian. Sen sijaan energiatehokkuuden lisääminen läpi

yhteiskunnan olisi erittäin kannatettava huoltovarmuustoimi, joka jää JTS:ssä liian vähälle huomiolle.

Kriittisesti on suhtauduttava myös datakeskuksille myönnettävään sähköverotukeen. Datakeskuksiin liittyviä haasteita on lukuisia, eivätkä verohelpotukset datakeskuksille ole niiden valossa perusteltuja. Kaikista Euroopan datakeskusinvestoinneista peräti 10 prosenttia on suunnitteilla Suomeen, mikä tarkoittaa toteutuessaan valtavaa sähkönkulutuksen lisääntymistä. Tämä tulee väistämättä maksamaan yhteiskunnalle ja ympäristölle. Verohallinnon pääjohtaja on vastikään todennut, että Suomen datakeskukset tuottavat valtiolle hyvin vähän verotuloja, joissain tapauksissa jopa miinusmerkkisesti. Suomesta ei saa tulla maa, jonka luonnonvaroja ja infrastruktuuria hyödynnetään samalla, kun taloudellinen hyöty valuu pääosin ulkomaille.

Datakeskusinvestoinnit tulevat syömään sähköä ja sähköliittymiä muilta, kansantaloudellisesti hyödyllisemmiltä vihreän siirtymän investoinneilta. Datakeskukset eivät rakentamisen jälkeen myös-kään juurikaan tuota taloudellista toimeliaisuutta Suomessa. Asiantuntijat ovat alleviivanneet, että Suomen sähköjärjestelmä tulee ajautumaan ongelmiin hyvin pian, jos datakeskushankkeita toteutetaan hallitsemattomasti.

Asuntopolitiikka

Vasemmistoliitto on ajanut rakennusalan tukitoimia jo vuosia. Hallituksen päätös kohdentaa 110 miljoonaa korjausrakentamisen tukemiseen on myönteinen, mutta tulee pahasti myöhässä. Rakennusalan on annettu jo vuosia kyntää taantumassa, mikä on vaikuttanut koko Suomen talouteen.

Hallituksen asuntopolitiikka on ollut pienituloisten kannalta tuhoisaa. VARin ja ARAn lakkauttaminen on ollut osa laajempaa kokonaisuutta, jonka myötä valtio on vetäytynyt roolistaan kohtuuhintaisen asumisen edistäjänä. Leikkaukset yleiseen asumistukeen, erityisryhmien investointiavustuksen alasajo, asumisoikeusasumisen uudistuotannon lopettaminen ja energia-avustuksen lakkauttaminen ovat monelta osin osuneet samoihin ihmisiin. Kaupungeissa ja kasvukeskuksissa on yhä vaikeampaa tulla toimeen asumisen hintojen noustessa.

Hallitus on merkittävästi leikannut korkotukilainavaltuuksia vuoden 2025 tasosta. Lainaa on voitu käyttää esim. kuntien rakentamiin ja korjaamiin vuokra- tai asumisoikeusasuntoihin. Rakennusala kärsii edelleen vaikeimmasta lamastaan sitten 90-luvun, ja esimerkiksi uusien asuntojen rakennuslupien määrä on alhaisimmalla tasollaan yli 30 vuoteen. Vuodelle 2027 varattu vain 500 miljoonan euron korkotukilainavaltuus on historiallisen matala ja sillä arvioidaan käynnistettävän vain noin 2 000 kohtuuhintaisen asunnon rakennuttaminen. Valtuus ei alkuunkaan vastaa kohtuuhintaisten asuntojen rakentamistarvetta, eikä vapaarahoitteisen asuntotuotannon elpymisestä ei ole tällä hetkellä mitään merkkejä. Näin ollen korkotukilainavaltuuksien nykyinen määrä on riittämätön, etenkin vuodesta 2027 lukien, ja sitä tulisi arvioida uudelleen.

Valiokunnan lausunto YmVL 18/2026 vp
Eriävä mielipide 3 / vas

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Mai Kivelä vas

Eriävä mielipide 4

Perustelut

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2027—2030 on monilla tavoin vaillinainen Suomen itselleen asettamiin tavoitteisiin nähden. Ympäristövaliokunnan näkökulmasta suunnitelma jatkaa Orpon hallituksen linjaa, jossa taloudelliset päätökset ovat avoimessa ristiriidassa Suomen ilmasto- ja luontotavoitteiden sekä asunto- ja asumispolitiikan tavoitteiden kanssa.

Orpon hallitus on ilmoittanut sitoutuneensa ilmastolakiin ja sen tavoitteeseen hiilineutraaliudesta vuonna 2035. Hallituksen talouspolitiikka ei kuitenkaan ole ollut linjassa tämän tavoitteen kanssa eikä julkisen talouden suunnitelma vuosille 2027—2030 tee tästä poikkeusta. Useampi valiokunnan kuulema asiantuntija, kuten Ilmastopaneeli, on huomauttanut, että julkisen talouden suunnitelma ei luo uskottavaa ja johdonmukaista kokonaisuutta ilmastotoimille, jotka veisivät kohti Suomen ilmastotavoitteita. Mukana vihreän siirtymän rahoitusmenoissa on jopa toimia, jotka lisäävät päästöjä.

On erittäin ristiriitaista, että julkisen talouden suunnitelma ei sisällä rahoitusta edes kaikille nille toimille, jotka hallitus on listannut omissa ilmastosuunnitelmissaan. Myös ympäristövaliokunta käsitteli hallituksen ilmastosuunnitelmia ja käsittelyssä tuli selväksi, että parhaan asiantuntijatiedon valossa suunnitelmat eivät itsessään riitä Suomen ilmastotavoitteisiin. Sen valossa on erityisen raskauttavaa, että edes ilmastosuunnitelmien itsessään riittämättömille toimille ei ole julkisen talouden suunnitelmassa osoitettu rahoitusta. Merkittävä puute on esimerkiksi kosteikkoviljelyn rahoitus.

Samankaltainen vajaus koskee myös luonnonsuojelun ja luontotoimien rahoitusta. Hallitus toteutti heti kautensa alussa erittäin merkittävät leikkaukset luonnonsuojelun rahoitukseen eikä tätä lovea ole kompensoitu. Suhteessa Suomen tavoitteeseen pysäyttää luontokato vuoteen 2030 rahoituksen taso on täysin riittämätön. Esimerkiksi Metso- ja Helmi-ohjelmien rahoitusta tulisi kasvattaa, mikä tukisi myös Suomen ennallistamisvelvoitteiden toteuttamista ja olisi linjassa myös sen kanssa, että Metso-ohjelman tavoitteita hallitus on laajentanut.

Ympäristölle haitallisten tukien leikkaaminen olisi toimi, joka olisi positiivinen sekä ilmasto- että luontotoimien että valtiontalouden kannalta. Valitettavasti ympäristölle haitallisia tukia ei edelleenkään ole onnistuttu karsimaan.

Asumisen tavoitteiden kannalta Suomen tilanne tällä hetkellä näyttää hyvin vaikealta. Uusien asuntojen rakentaminen on romahtanut samalle tasolle kuin 1950-luvulla. Huomioiden, että hallitus on asettanut tavoitteekseen mm. pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisen, tällä hetkellä tilanne on heikkenevä. Asunnottomuus on kääntynyt nousuun ja asumiseen liittyvät haasteet ovat kasvaneet.

Asuntorakentamisen osalta julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät korjausrakentamisen lisäpanostukset ovat tervetulleita. Nämä yksistään eivät kuitenkaan riitä, lisäksi olisi tarvittu esimerkiksi panostuksia korkotuettujen asuntojen rakentamiseen sekä erityisryhmien

investointiavustuksiin. Rakentamisen matalasuhdanteessa julkisesti tuetun rakentamisen rooli korostuu ja siksi nyt olisi oikea aika panostaa edelleen enemmän korkotuettuun asuntorakentamiseen.

Kokonaisuuden kannalta erittäin valitettava ja epäonnistunut kehitys on toistuva ympäristöministeriön hallinnonalan toimintamenojen karsiminen. Ympäristöministeriön toimintamenot ovat kaikista ministeriöistä pienimmät ja monin verroin pienempi kuin seuraavaksi pienimmän ministeriön. Pienissä menoissa leikkauksilla on suuri vaikutus ja leikkaukset osaltaan vaarantavat tärkeät ympäristötavoitteet sekä rakentamisen ja asumisen positiivista kehitystä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Jenni Pitko vihr